

L'Enfant et les sortilèges

Lumottu lapsi

Lyyrinen fantasia - televisio-ooppera

KÄSIKIRJOITUS

käsikirjoituksen päivitys: 10. kesäkuuta 2003
elokuvan kesto: 50 minuuttia
alkuperäinen kieli: ranska
masterformaatti: Digitaalinen Beta (35 mm)
© Kroma Productions Oy 2003

musiikki MAURICE RAVEL
libretto COLETTE
elokuvakäsikirjoitus MARIKKI HAKOLA
visuaalinen suunnittelu KATRIINA ILMARANTA-PAJUNEN
kuvaaja RAIMO UUNILA
tuottaja MARIKKI HAKOLA
tuotantoyhtiö KROMA PRODUCTIONS OY

SISÄLTÖ

Ohjaajan puheenvuoro
Synopsis
Roolihahmot
Kohtausluettelo
Kohtaukset (katso pdf- dokumentti "Kohtaukset")

projektin web site
<http://www.magnusborg.fi/enfant>

yhteystiedot:
Kroma Productions Oy
Marikki Hakola
Magnusborgin studiot, 06100 Porvoo
puh. 040-464165
e-mail marikki@magnusborg.fi
www.magnusborg.fi/kroma

L'Enfant et les sortilèges

OHJAAJAN PUHEENVUORO - ajatuksia sävelteoksesta ja elokuvasta

... Ravelin musiikki on kuin inhimillinen suurennuslasi, jonka lävitse Coletten esittämiä filosofisia kysymyksiä voi tarkastella...

L'Enfant et les sortilèges (suom. Lumottu lapsi) on fiktiivinen musiikki- ja tanssielokuva. Elokuvan käsikirjoitus perustuu Maurice Ravelin ja Coletten pienoisoopperaan vuodelta 1925.

Elokuvan aihe on lapsen maailmankuva ja eettinen kasvuprosessi. Se kertoo kehitystarinan ihmisen ja ympäristön vuorovaikutussuhteeseen liittyvien kysymysten kautta. Elokuva on matka pienen pojan mielikuvituksen maailmaan ja johdattelee ihmisenä olemisen perimmäisten kysymysten äärelle.

L'Enfant et les sortilèges ooppera on loistava lähtökohta musiikkielokuvalle. Ooppera on alkuperäiseltä dramaturgiselta muodoltaan ja dynamiikaltaan hyvin elokuvallinen ja toiminnallinen. Se antaa runsaasti aineksia audiovisuaalisesti kerrotulle psykologiselle tarinalle. Elokuvan toteutuksessa käytettävä nykyaikainen virtuaalilavastustekniikka ja 3D animaatio tarjoavat tarinan fantasia maailman elokuvalliselle toteutukselle loistavat mahdollisuudet.

Elokuvan keskeinen kohderyhmä on nuoret katsojat - aikuisia elokuvan katsojia, klassisen musiikin ja modernin tanssin yleisöä unohtamatta. Käsikirjoitustyön lähtökohta on ollut luoda jännittävä, sisällöltään rikas ja käänteiltään yllätyksellinen, vauhdikas tarina, joka kiinnostaisi erityisesti varhaisnuoria. Elokuvan keskeinen levityskanava on televisio. Elokuvasta on myös tarkoitus printata 35 mm filmi festivaalilevitystä varten.

ELOKUVAN KÄSIKIRJOITTAMISESTA

Elokuvan tarina perustuu Maurice Ravelin musiikin dramaturgiaan ja Coletten tarinaan ja dialogiin. Koska kyseessä on läpisävelletty alkuperäisteos, ei tarinan pääpiirteittäiseen kuljetukseen ja dialogiin ole käsikirjoittajalla mahdollisuutta puuttua tekemättä suurta vääryyttä säveltäjää ja kirjailijaa kohtaan. Muutoksiin ei myöskään ole mitään syytä, koska sävelteoksen dynamiikka ja dialogi tarjoavat sellaisenaan elokuvalle oivallisen lähtökohdan. Elokuvan käsikirjoitustyö onkin keskittynyt musiikin ja tarinan ilmaisulliseen ja filosofiseen tulkintaan etsien teoksen toteutukseen tämän päivän esteettisiä keinoja ja erityisesti nuorta katsojaa kiinnostavia ratkaisuja.

Käsikirjoitustyöhön on tuonut arvokkaan näkökulman elokuvan lavastajan, professori Katriina Ilmaranta-Pajusen visuaaliset ideat. Käytettävissäni onkin ollut lavastukseen ja puvustukseen liittyvä laaja luonnoskokoelma. Lavastus ja visuaalinen suunnittelu tulevat olemaan valmistuttuaan Ilmaranta-Pajusen Taiteen tohtorin tutkintoon tähtäävän väitöstyön taiteellinen osuus.

Elokuvan ainut auditiivinen esityskieli tulee olemaan sävelteoksen luonnetta ja sointia kunnioittaen dialogin alkuperäiskieli: ranskan kieli. Oopperaa ei voi yksinkertaisesti esittää muulla kuin alkuperäiskielellä tekemättä vääryyttä alkuperäisteokselle. Suomenkielinen versio, samoin kuin kansainvälinen kieliversiointikin, tullaan tekemään tekstittämällä. Käsikirjoituksessa oleva suomenkielinen dialogi on allekirjoittaneen englanninkielisestä libretosta tekemä raakakäännös.

TAARINA JA SEN TULKINTA

Elokuva kertoo tarinan pienen pojan iltapäivästä. Poika käynnistää toimillaan tapahtumasarjan, jonka myötä hän kohtaa ajattelemattomien ja ilkeidenkin tekojensa seuraamukset oudolla ja mielikuvituksellisella tavalla. Pojan maailman tutut esineet ja luontokappaleet saavat tapahtumien edetessä fantasiaolentojen hahmon. Nämä pojan monin tavoin kiusaamat olennot päättävät antaa tälle opetuksen, jotta poika tajuaisi käytännön toimiensa seuraukset. Tapahtumat kuljettavat pojan elämän eettisten peruskysymysten äärelle, kysymyksiin vallasta ja vastuusta sekä ihmisen suhteesta ympäristöön ja luontoon. Tarina - monin tavoin jännittävä ja pelottavakin - saa kuitenkin positiivisen lopun. Poika oppii "kantapään kautta" kunnioittamaan elävää ympäristöä.

Tarinan pääteemaksi nousee lapsuuden kasvuprosessin psykologinen kuvaus. Elokuva viestii eettisen ajattelun lähtökohtien olevan jokaisen ihmisen arkisessa toiminnassa. Tarina ei kuitenkaan maalaa opettavaista, mustavalkoista asetelmaa eikä heristele sormea, vaan pohtii hyvän ja pahan ongelmaa hyvin monisyisellä tavalla. Hyvään ei voi pakottaa. Paha ei saa pakottamalla pois. Hyväkin voi muuttua pahaksi ja päinvastoin, jos olosuhteet ovat otolliset.

Elokuva pohtii lapsen identiteetin kehittymistä ruumiillisuuteen liittyvien kokemusten ja seksuaalisuuden heräämisen myötä. Poika kohtaa ideaalin rakkauden ja myöskin erotiikan ensituntemukset. Ruumiillisuus on tarinan keskeinen tapa lähestyä muitakin olemassaoloon liittyviä kysymyksiä: valtaa ja vastuuta, elämän ja kuoleman rajaa, mielen ja ruumiin haavoittuvuutta ja fyysisen olemassaolon rajallisuutta.

Coletten tekstissä päähenkilön, lapsen eettinen maailmankuva kehittyy elävässä ja toiminnallisessa suhteessa maailmaan, ei ideaalilla tasolla tai ulkoa annetun opin kautta. Ihmisen käsitykset itsestään ja ympäristöstään muotoutuvat inhimillisten kokemusten myötä, maailmassa toimimisen kautta. Pojan kehitystarinan tulkinta ja psykologinen hahmotus kulminoituukin tähän pragmatistiseen peruslähtökohtaan.

TEKSTIN JA MUSIIKIN TULKINNASTA

Coletten teksti on - huolimatta syvistä filosofisista teemoistaan - ilmavaa ja sujuvaa, kaukana raskasmielisestä pohdinnasta. Pojan kasvutarina esitetään hyvin konkreettisella tasolla, hetken impessioina, dynaamisina iltapäivän tuokiokuvina.

Ravelin musiikillinen ilmaisu tuo tarinan teemoihin voimakkaita emotionaalisia, reaaliajan kulusta irtautuvia pohjavirtoja. Musiikin ekspressiivinen vaikuttavuus ja graafisen tarkat psykologiset oivallukset avaavat katsojalle tarinan tapahtumien laajemman inhimillisen ymmärtämisen mahdollisuuden. Ravelin musiikki on kuin inhimillinen suurennuslasi, jonka läpi Coletten esittämiä filosofisia kysymyksiä voi tarkastella.

MIKSI OPPERASTA PITÄISI TEHDÄ ELOKUVA?

Työskenneltyäni *L'Enfant et les sortilèges* oopperan elokuvallisen suunnitelman parissa olen vakuuttunut, että jos säveltäjällä ja kirjailijalla olisi aikanaan ollut käytettävissään tämän päivän elokuvan, digitaalisen 3D-animaation ja virtuaalisen lavastuksen keinot, he eivät olisi hetkeäkään epäroineet maalata audiovisuaalista fantasiaansa elokuvan siveltimellä. Teoksen tapahtumat, tekstin käänteet, siirtymät, kohtauksien sisäinen dynamiikka ja musiikin kokonaisrakenne - kaikki yhdessä - ovat jo sellaisenaan kuin loistava elokuvakäsikirjoitus. Aika ei kuitenkaan ole ollut sävelteoksen syntyessä vielä kypsä sen elokuvalliselle toteutukselle. Mutta mielestäni aika on kypsä nyt. *L'Enfant et les sortilèges* on eettisten teemojensa myötä ajankohtaisempi kuin koskaan aiemmin.

Ooppera on itsessään audiovisuaalinen ilmaisumuoto ja mitä suurimmassa määrin multimedialla. *L'Enfant et les sortilèges* on lajityypissään poikkeuksellisen voimakkaita visuaalisia assosiaatioita herättävä teos. Se on myös kerronnaltaan monessakin mielessä aikaansa edellä, postmoderni. Tätä oopperaa tehdään varmasti näyttämölle tulevaisuudessakin. Mutta elokuvan ilmaisukeinot avaavat teokselle ja laajemminkin oopperataiteelle mahdollisuuden kehittyä ilmaisumuotona uusiin suuntiin. Elokuvan monien jakelukanavien välityksellä sävelteos myös tavoittaa uusia yleisöjä, joita näyttämöteos ei konsanaan saavuttaisi. Olen iloinen saadessani mahdollisuuden tämän vaikuttavan sävelteoksen toteutukseen elokuvaksi.

Porvoossa, 10.6.2003

Marikki Hakola

TARINAN TIIVISTELMÄ - SYNOPSIS

L'Enfant et les sortilèges on kasvukertomus, kuvaus lapsuuden maailmankuvasta ja eettisten arvojen kehittymisestä. Päähenkilö, Poika on yhdeksän ikäinen. Elokuvan tapahtumat nähdään Pojan silmin, hänen fantasiamaailmaansa sukeltaen. Tila, pojan huone, on jatkuvassa muutostilassa kuvaten pojan mielessä tapahtuvia muutoksia. Pojan tarinan edetessä kohtaamat hahmot kritisoivat pojan aiempia, ajattelemattomia ja ilkeitäkin tekoja ja päättävät antaa tälle opetuksen...

Ensimmäinen kohta esittelee pojan huoneessaan tekemässä läksyjä. Kotiläksyt kyllästyttävät poikaa. Hän tahtoo mieluummin olla ilkeä ahkeruuden sijaan. Jättimäisenä varjokuvana hahmottuva äiti kurkistaa huoneeseen nähdäkseen, miten pojan läksyjen teko sujuu. Poika näyttää äidille kieltään. Äiti suuttuu. Rangaistukseksi poika saa luvan viettää iltapäivän yksin huoneessaan. Jäätymään yksin poika ryhtyy riehumaan. Riemun kiljahduksin hän murskaa teekupin ja teepannun, repii kirjansa, kaataa tietokoneensa, tönii häkkiin vangittua oravaa, vetää kissaa hännästä, pölyttää tuhkaa takassa, sprayaa tageja tapetteihin ja tölvii isoisan kaappikelloa.

Tarkastellen tyydytyksellä aikaansaamaansa hävitystä hän on juuri riehumisesta uupuneena vajoamassa nojatuoliin, kun huonekalu muuttuukin eläväksi. Nojatuoli kömpii kauemmas ilkeästä pojasta ja tanssii *sarabanden* Jakkaran kanssa. Samassa kaappikello on kaatumassa pojan päälle. Poika pelastuu täpärästi. Kaappikello rymistelee ympäri huonetta vaikuttaen selvästikin huonovointiselta ja voimatta lopettaa kalkatustaan. Teekannu ja Teekuppi haastavat pojan nyrkkeilyotteluun ja ilkkuvat poikaa fokstrotin tahdissa englannin ja kiinan kielen sekamelskaa mongertaen. Hämmäntynyt poika vapisee pelosta ja yksinäisyydestä. Edes takan Tuli ei halua olla hänen kanssaan enää missään tekemisissä. Tuli ilmaisee pojalle kiukkunsa. "Painu hiiteen", Tuli huutaa, "minä lämmitän hyviä mutta poltan pahat".

Pojan sotkemista tapeteista kaikuu Paimenten vaimea valitus. Tuhoutuneen satukirjan Prinsessa ilmoittaa hylkäävänsä pojan ainiaaksi. Poika laulaa Prinsessalle - ensirakkaudelleen - kaipuutaan, mutta vetoamukset eivät auta. Prinsessa syöksyy kohtaloonsa. Samassa huoneesta katoavat värit. Itse Herra Aritmetiikka numeroidensa ympäröimänä loikkaa esiin kaatuneen tietokoneen näytöstä ja vetää pojan mukaan hurjaan tanssiin. Aritmetiikan ja numerolasten *crescendo* on raivoisa ja poika on pökertyä sen voimasta.

Yhtäkkiä huoneen lattia alkaa kasvamaan ruohoa ja katto avautuu ulkotilaan kuin jättiläismäinen vetoketju. Musta Kollikissa ryömii esiin tuolin alta ja ja ryhtyy kisailemaan hioneeseen saapuneen Tyttökissan kanssa. Poika seuraa punastellen kissojen lemmeästä leikkiä. Huoneeseen kasvaa valtava vanha tammi ja kukat keinuvat pojan ympärillä. Poika on helpottunut ja iloinen huomattaessaan pelottavan huoneen muuttuneen puutarhaksi. Mutta puutarhassakin puut ja pienet eläimet, Vanha Tammi, Sudenkorento, Satakieli, Lepakko, Sammakko ja Orava liittoutuvat yksissä tuumin poikaa vastaan - poikaa joka on kohdellut heitä kaltoin. Eläimet päättävät antaa pojalle kunnan opetuksen. Orava johtaa hyökkäystä. Syntyy raivoisa taistelu. Peloissaan poika huutaa "Äiti!"

Taistelun tiimellyksessä Orava haavoittuu. Kauhastunut ja ilkeitä tekosiaan nyt syvästi katuva poika sitoo Oravan vamman kankaanpalasella ja pysäyttää verenvuodon. Sitten poika tuupertuu kaikki voimansa menettäneenä tajuttomana maahan. Seuraa yhtäkkinen hiljaisuus. Puutarhan olentojen on aluksi vaikeaa ymmärtää pojassa tapahtunutta muutosta. Olennot huomaavat, että myös poika on haavoittunut. Poika näkee tajuttomana ollessaan unia, jossa iltapäivän tapahtumat sekoittuvat surrealistiseksi matkaksi ja saavat uuden muodon, toisenlaisen ratkaisun.

Olennot ovat voimattomia eivätkä osaa auttaa poikaa. Orava virkoo ja viittaa käpälällään kohti pimeää ovea. Olennot muistavat pojan huudon. Kohta puutarhahuoneessa kaikuukin "Äiti!". Olennot huomaavat valokiilan oven raossa. Olennot kantava varovasti pojan nojatuoliin ja vetäytyvät sitten suojaan puutarhan varjoihin. Huone muuntuu alkuperäiseen muotoonsa. Olentojen kuoron etäältä kantautuvat rauhoittavat sävelet ylistävät lapsen hyvyttä. Huoneen ovi avautuu ja poika havahtuu. Hämmäntyneenä, mutta ylen helpottuneena poika kurkottaa ovesta tulvivaa valoa kohti: "Äiti!"

L'Enfant et les sortilèges - Lumottu lapsi

HENKILÖT - ROOLIHAHMOT

Tanssijoiden roolit: Poika
Äiti
Nojatuoli
Jakkara
Kaappikello
Teekannu
Kuppi
Tuli
Paimenpoika
Paimentyttö
Prinsessa
Herra Aritmetiikka
Numerolapset
Kollikissa
Tyttökissa
Vanha Tammi
Sudenkorento
Lepakko
Sammakko
Orava

Laulajien roolit:

- mezzosopraano: Poika
- mezzosopraano: Äiti, Kuppi, Sudenkorento
- sopraano: Jakkara, Lepakko, Paimenpoika
- sopraano: Prinsessa, Tuli, Satakieli
- sopraano: Tyttökissa, Paimentyttö,
- tenori: Herra Aritmetiikka, Sammakko, Kollikissa
- baritoni: Teekannu, Nojatuoli
- bassobaritoni: Kaappikello, Vanha Tammi
- lapsikuoro: Numerolapset
- sekakuoro

L'Enfant et les sortilèges - Lumottu lapsi

KOHTAUSLUETTELO

Elokuvan kokonaiskesto 50 minuuttia

nro.	dur	tahtinro.	kohtauksen nimi	roolihenkilöt	kuoro
	0'30	-	alkuplanssit	-	
1	2'05	00 - 03	Ikävystynyt poika	Poika, Äiti	
2	1'12	03 - 07	Äidin nuhteet	Poika, Äiti	
3	1'08	07 - 16	Raivokohtaus	Poika	
4	1'46	16 - 21	Tuolitanssi	Poika, Nojatuoli, Jakkara	huonekalut
5	1'19	21 - 28	Kaappikello	Poika, Kaappikello	
6	2'24	28 - 37	Teetä ja foxtrottia	Poika, Teekannu, Kuppi	
7	3'04	37 - 50	Tuli ja Tuhka	Poika, Tuli, Tuhka (tanssija)	
8	3'09	50 - 62	Pastoraali	Poika, Paimenpoika, Paimentyttö	paimenet
9	6'41	62 - 75	Prinsessa	Poika, Prinsessa	
10	1'47	75 - 95	Aritmetiikka	Poika, Aritmetiikka, Numerolapset	numerolaps.
11	4'00	95 - 103	Kissaduetto	Poika, Kollikissa, Tyttökissa	
12	1'41	103 - 105	Vanhan Tammen valitus	Poika, Vanha Tammi	flora
13	1'51	105 - 113	Lentäjät	Poika, Sudenkorento, Satakieli	
14	0'34	113 - 117	Lepakko	Poika, Lepakko	
15	2'50	117 - 131	Sammakko ja Orava	Poika, Sammakko, Orava	
16	1'46	131 - 135	Oravan syytös	Poika, Orava	flora & fauna
17	0'36	135 - 139	Taistelu	Poika, Or., Sud., Sat., Tam., Samm.	flora & fauna
18	2'21	139 - 144	Haavoittuneet	Poika, Or., Sud., Sat., Tam., Samm.	flora & fauna
19	2'44	144 - loppu	Pelastuminen	Poika, Or., Sud., Sat., Tam., Samm.	flora & fauna
	1'10	-	loppuplanssit	-	